

Lífeyriskerfið

Kjör lífeyrisþega

Hafa almannatryggingar brugðist?

Stefán Ólafsson

Kynning á Kjaráþingi ÖBÍ

26. maí 2021

Efnisyfirlit

- Stóra samhengið: Norræna velferðarríkið og það íslenska
- Heimsmet Íslendinga í skerðingum?
- Lágtekjuvandi lífeyrisþega
- Yfirlit um virkni kerfisins
- Skerðingar skýra lágtekjuvandann
- Skattbyrði lífeyrisþega
- Leiðir til úrbóta

Ísland og norræna
velferðarmódelið:

Besta velferðarkerfi í heimi?

Framlag hins opinbera til velferðarútgjalda

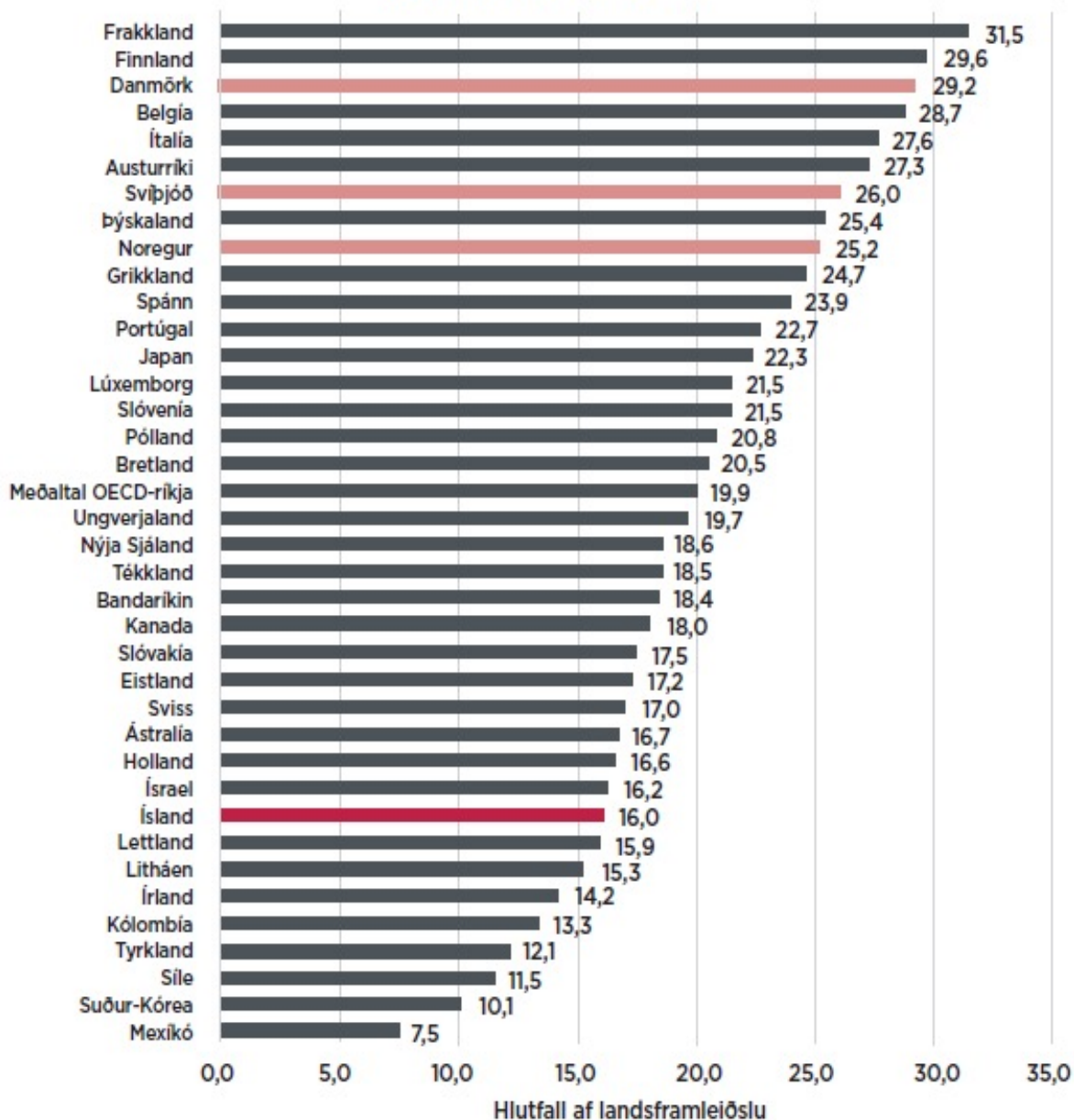
2017

% af VLF

Lífeyrissjóðir
undanskildir

Opinber útgjöld til velferðarmála 2017

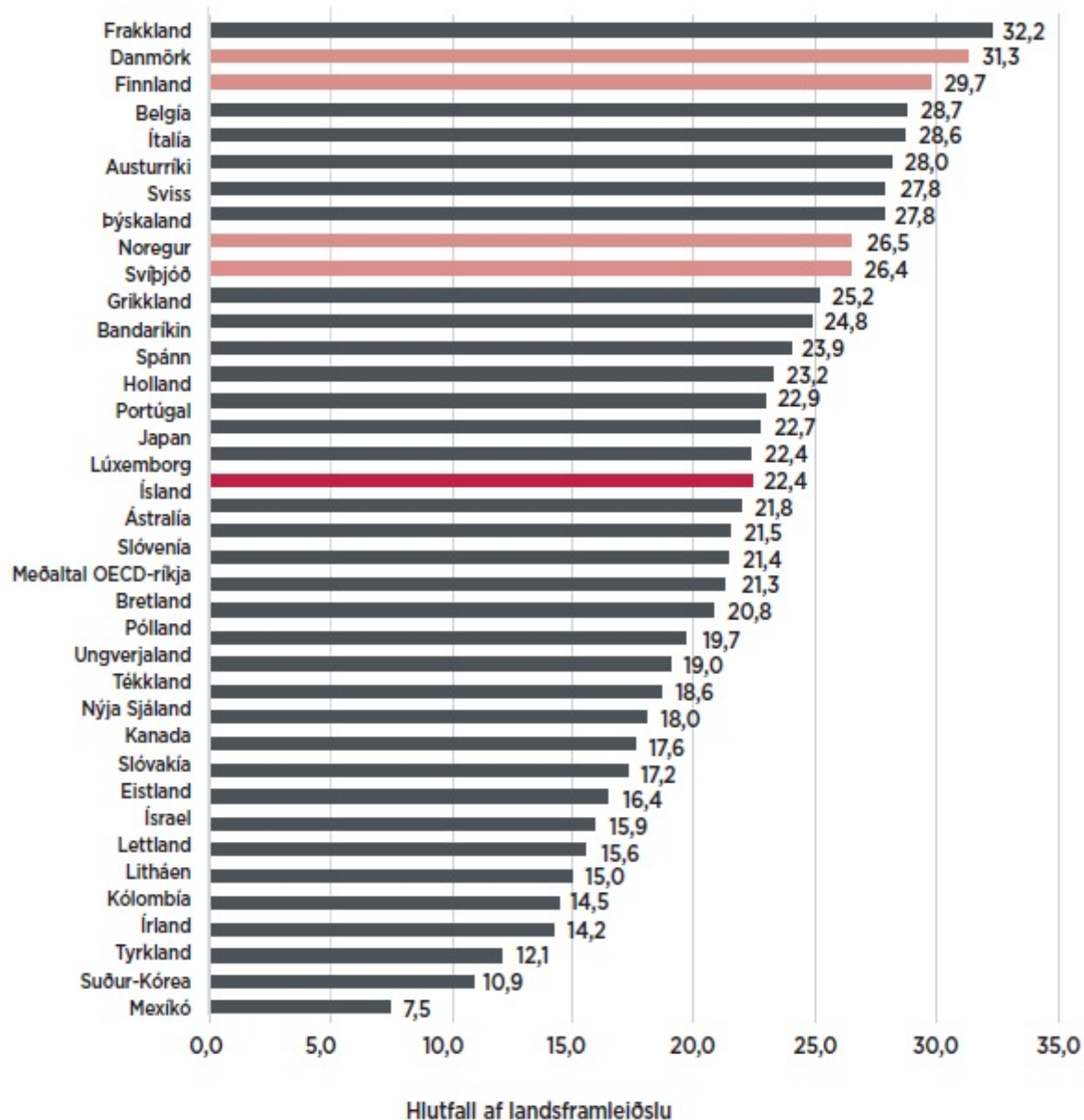
Útgjöld lífeyrissjóða undanskilin

Framlag hins
opinbera **og**
lífeyrissjóða til
velferðarútgjalda
2017
% af VLF

Heildarútgjöld til velferðarmála 2017

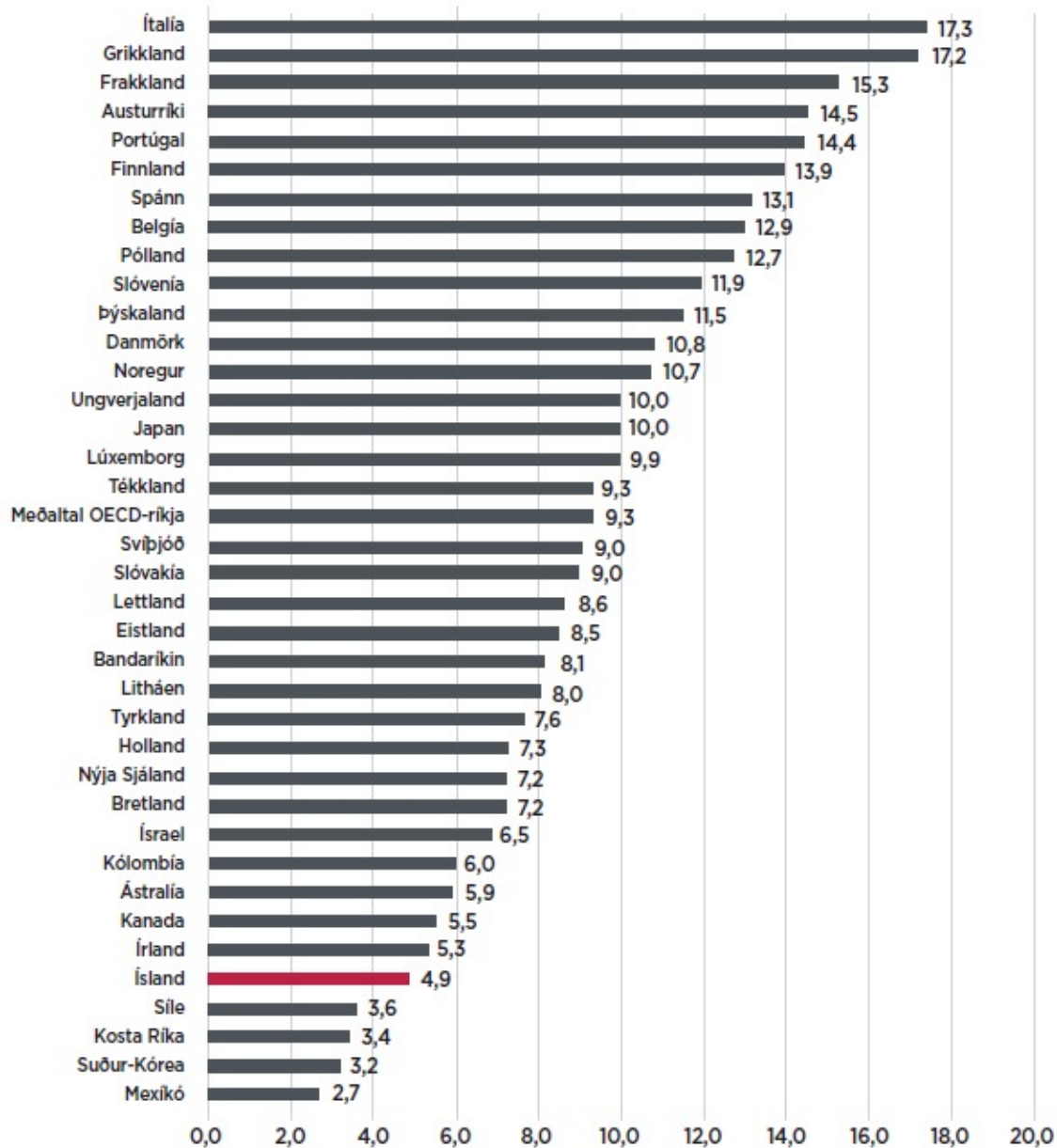
Útgjöld lífeyrissjóða með skylduaðild meðtalin

Framlag hins
opinbera til
lífeyrisgreiðslna
2017
% af VLF

Heildarútgjöld hins opinbera til elli- og örorkulífeyris 2017

% af landsframleiðslu

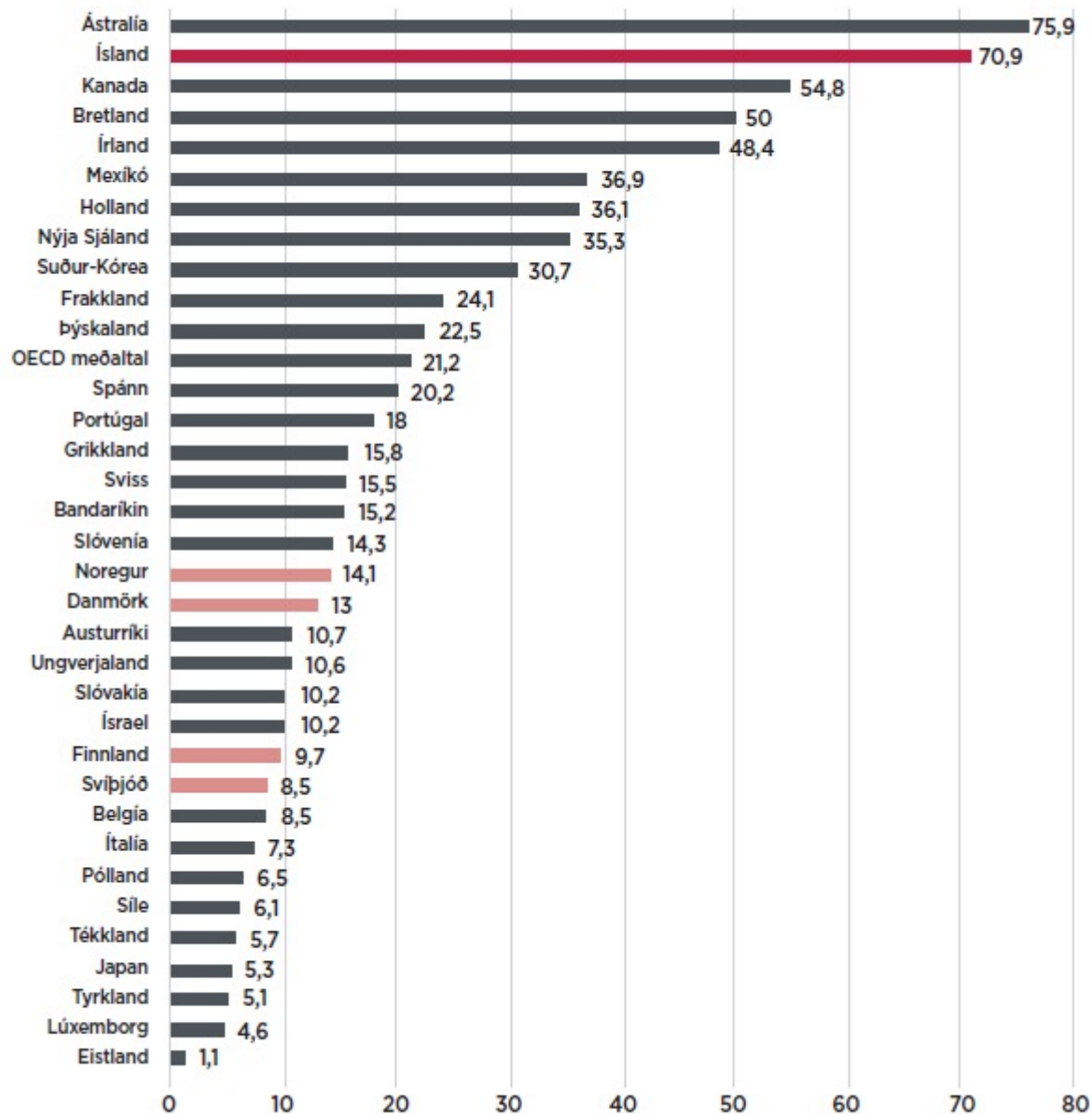
**Heimsmet í
skerðingum?**

**Hinar norrænu
þjóðirnar
eru á allt öðru róli**

**Er Ísland hluti af
Norræna
módelinu?**

Umfang tekjutenginga í opinberum velferðarkerfum

% af bóttum og lífeyri með skerðingar vegna annarra tekna

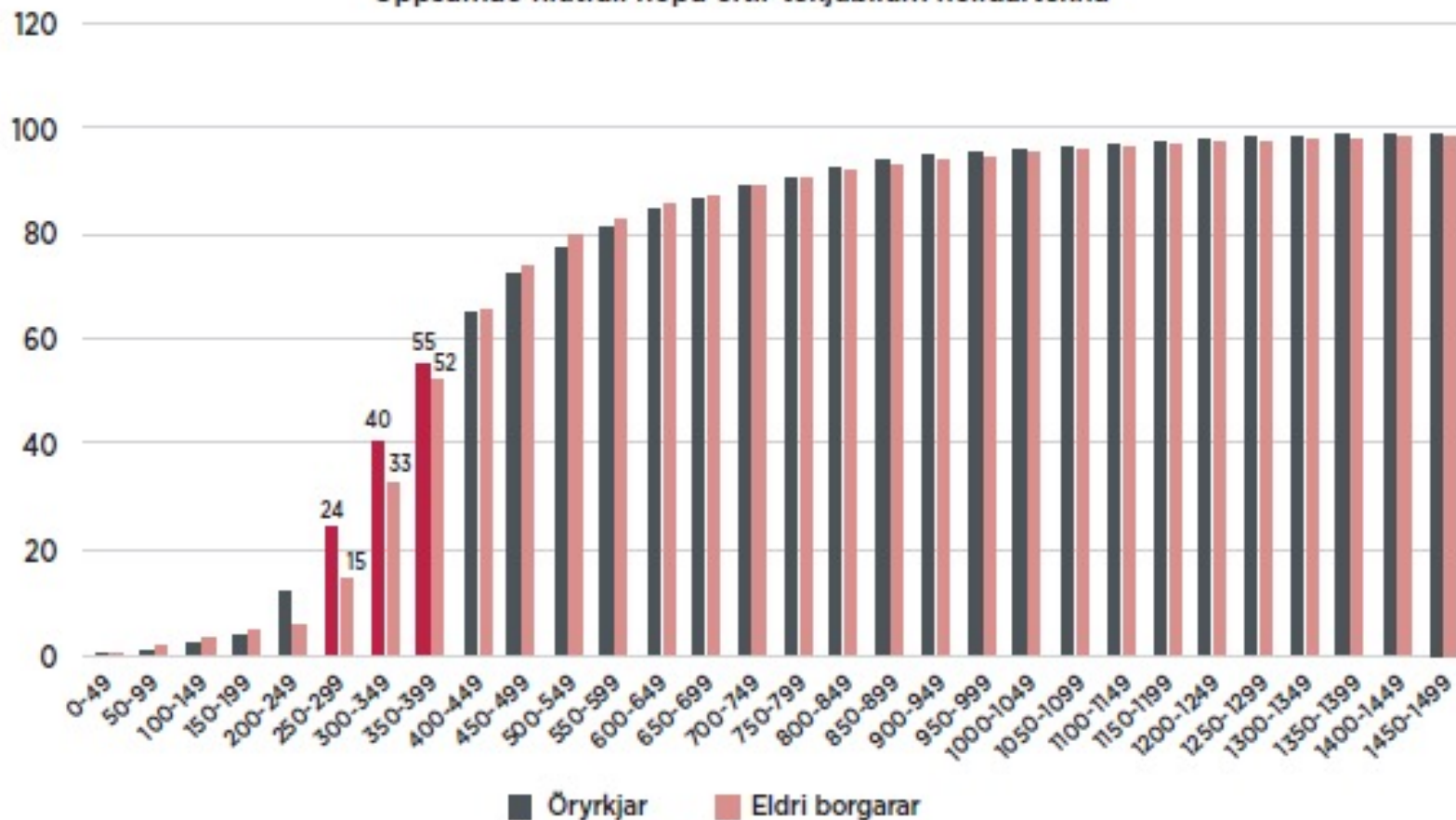

Lágtekjuvandi lífeyrisþega

Lágtekjuvandi lífeyrisþega samkvæmt skattagögnum 2019

Hlutfall lífeyrisþega með undir 300, 350 og 400 þús. kr. á mánuði

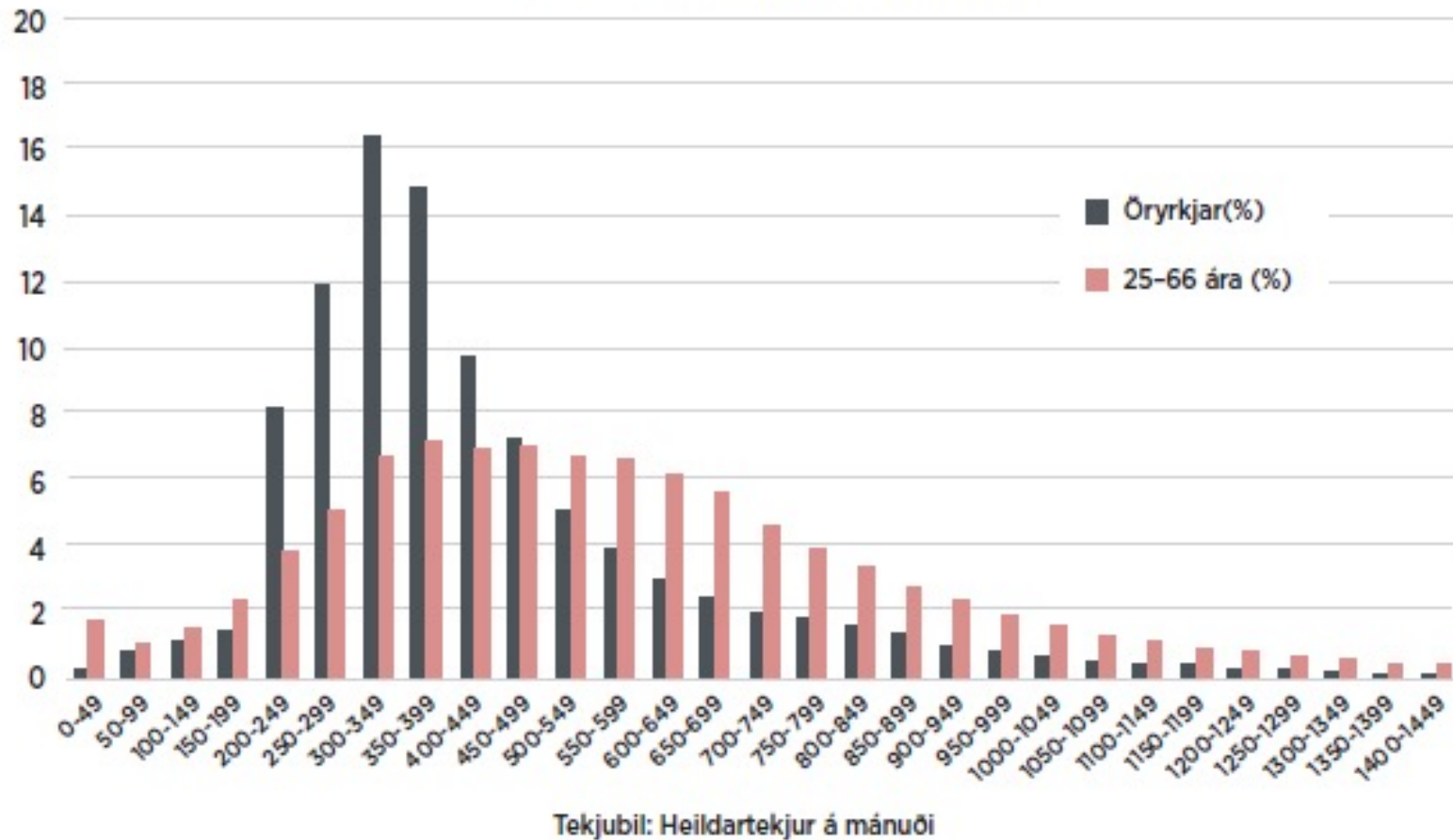
Uppsafnað hlutfall hópa eftir tekjubílum heildartekna

Tekjudreifing örorkulífeyrisþega og fólks á vinnualdri

Dreifing á tekjubili: Örorkulífeyrisþegar og framteljendur 25-66 ára

Hlutfall viðkomandi hóps á hverju tekjubili

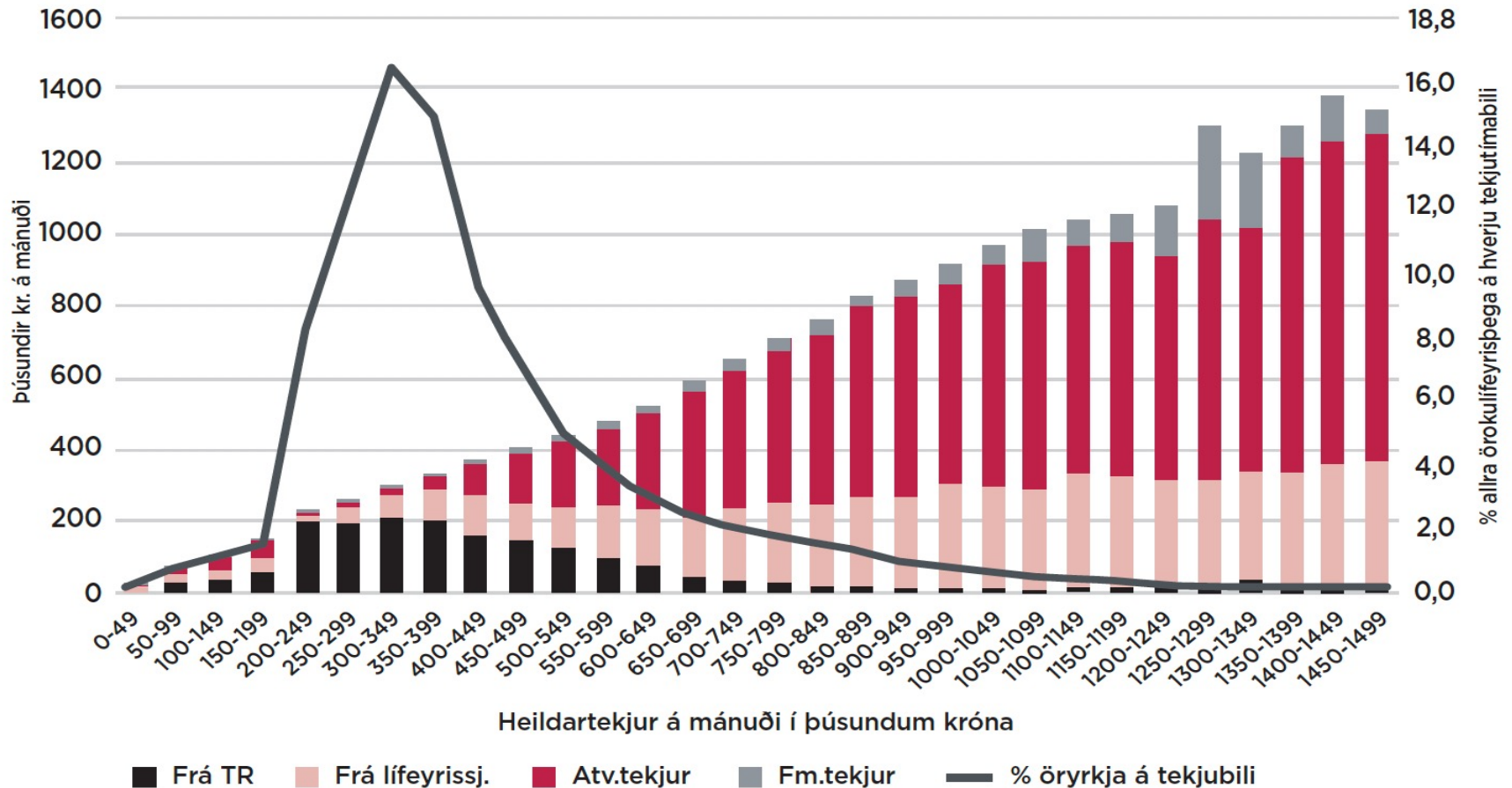

Lífeyristekjur skipta flesta öryrkja mestu máli

Dreifing öryrkja á tekjubil og samsetning tekna

Samsetning heildartekna örorkulífeyrisþega, eftir tekjubilum

Þús. kr. á mánuði

Lágtekjuvandinn skýrður:

Óhóflegar skerðingar TR

og of lágur grunnur almannatrygginga

Besta lífeyriskerfi í heimi?

- Algengt tal á Íslandi
- Vísar yfirleitt í þriggja stoða uppbyggingu sem alþjóðastofnanir mæltu með (OECD o.fl.)
- Ekki talað um virkni kerfisins
- Ekki talað um framlag eða hlutverk hverrar stoðar
- Ekki talað um upphæðir lífeyrisgreiðslna
- Samspil meginstoðanna er vandinn í dag, sem og lágtekjuvandi meðal lífeyrisþega

Þrjár stoðir: Ólík hlutverk – ólík áhrif

- **1. Almennatryggingar**

- Grunnframfærslutrygging
- Miklar tekjutengingar og skerðingar vegna annarra tekna
- Jafnar tekjur (greiðir meira ef aðrar tekjur eru lágar)

- **2. Lífeyrissjóðir**

- 15,5% iðgjöld (4% frá launþega; 11,5% frá atv.rek.)
- Spegla laun á starfsferli
- Loforð = 56% fyrri ævilauna > á að fara í 76% frá 2016-18
- **Samspil stoða 1+2 ákvarða tekjur að mestu**
=tekjutengingar eru í lykilhlutverki

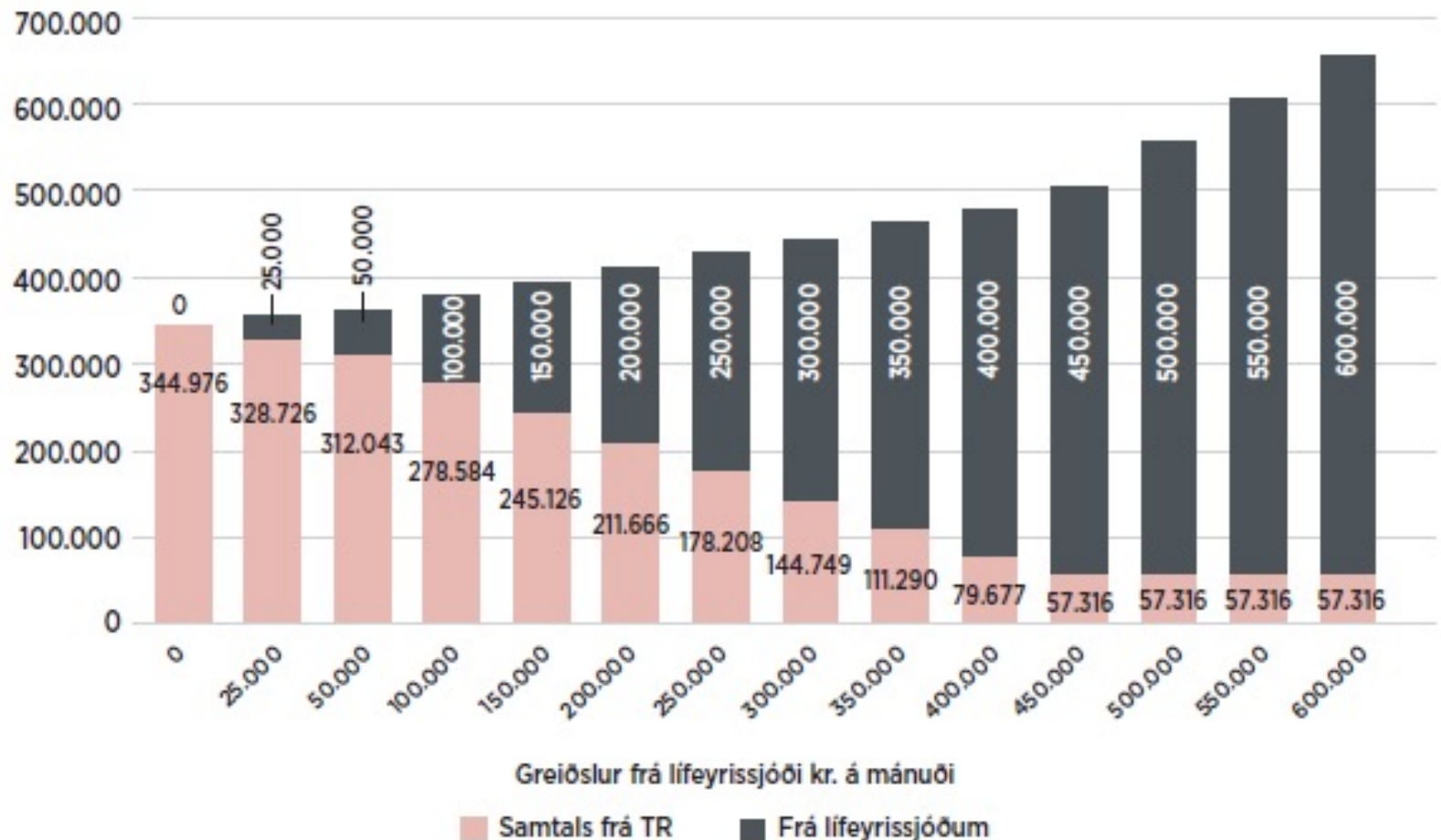
- **3. Séreignasparnaður valfrjáls – eykur ójöfnuð tekna**

Skerðingar í framkvæmd

Örorkulífeyrir: Samspil greiðslna frá TR og lífeyrissjóðum

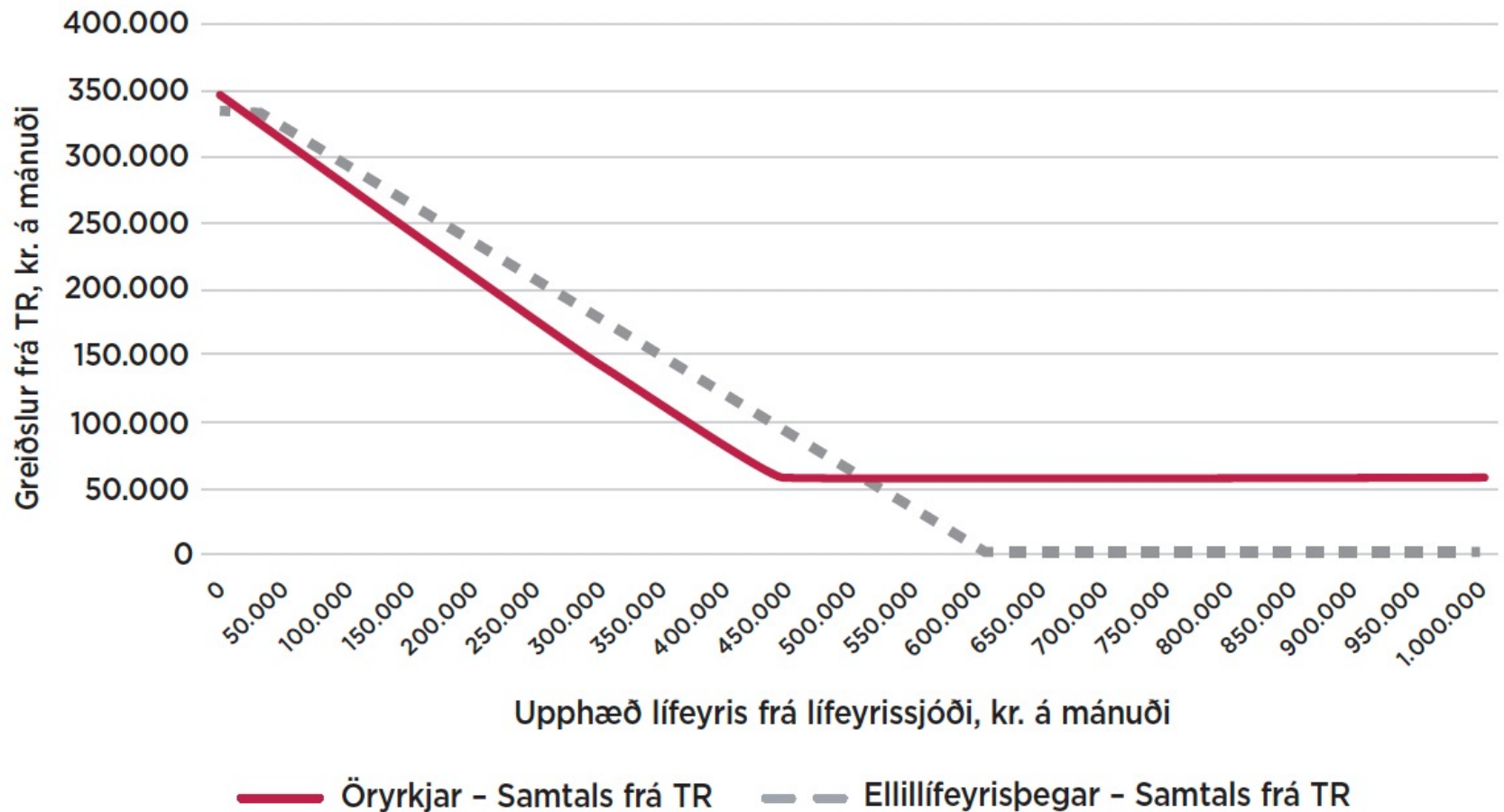
Öryrkjar: Samspil greiðslna frá TR og lífeyrissjóðum

Býr einn; örorkumat við 40 ára aldur

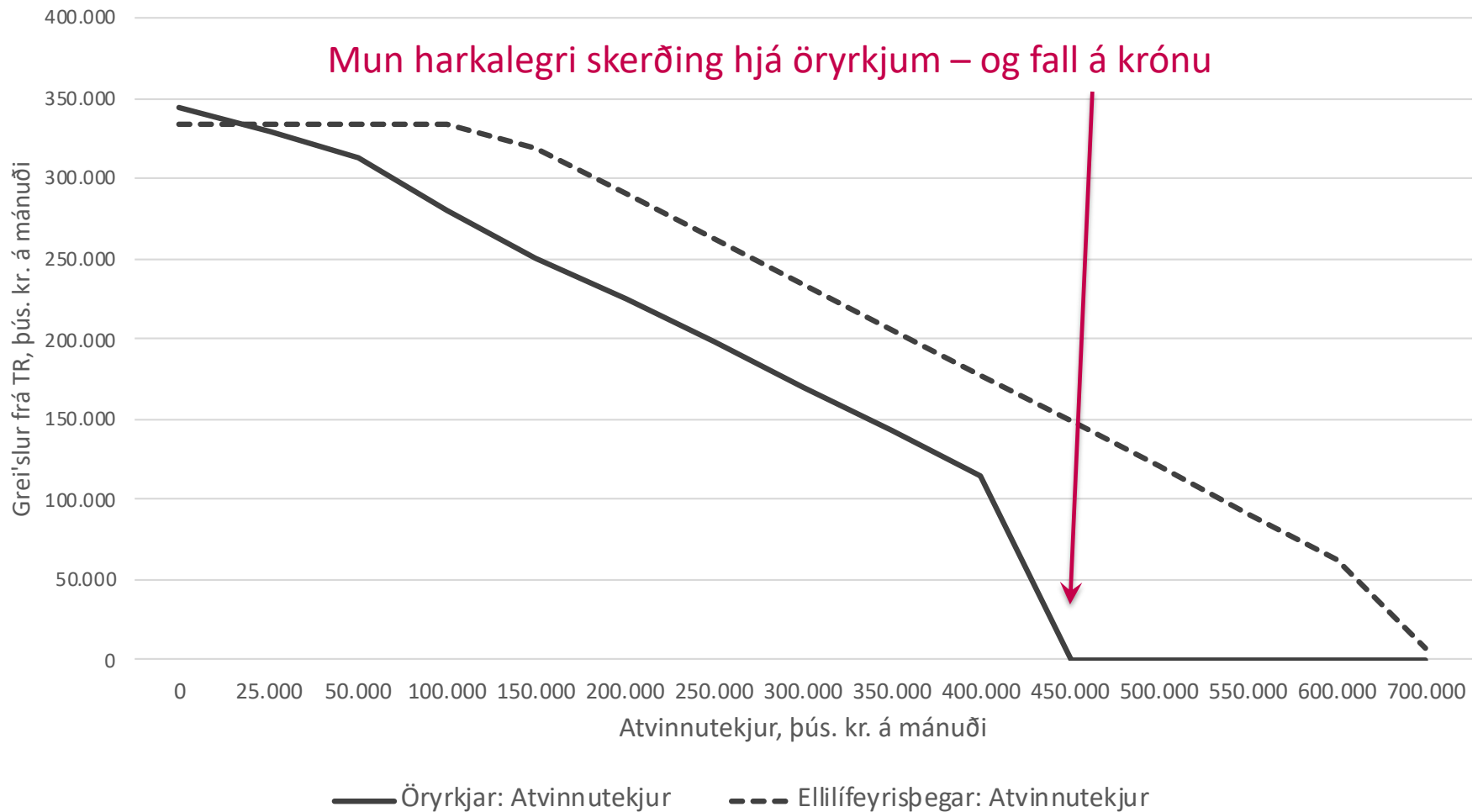
Ólíkar skerðingar öryrkja og ellilífeyrisþega vegna tekna frá **lífeyrissjóðum**

Framlag TR til öryrkja og ellilífeyrisþega,
eftir greiðslum frá lífeyrissjóðum

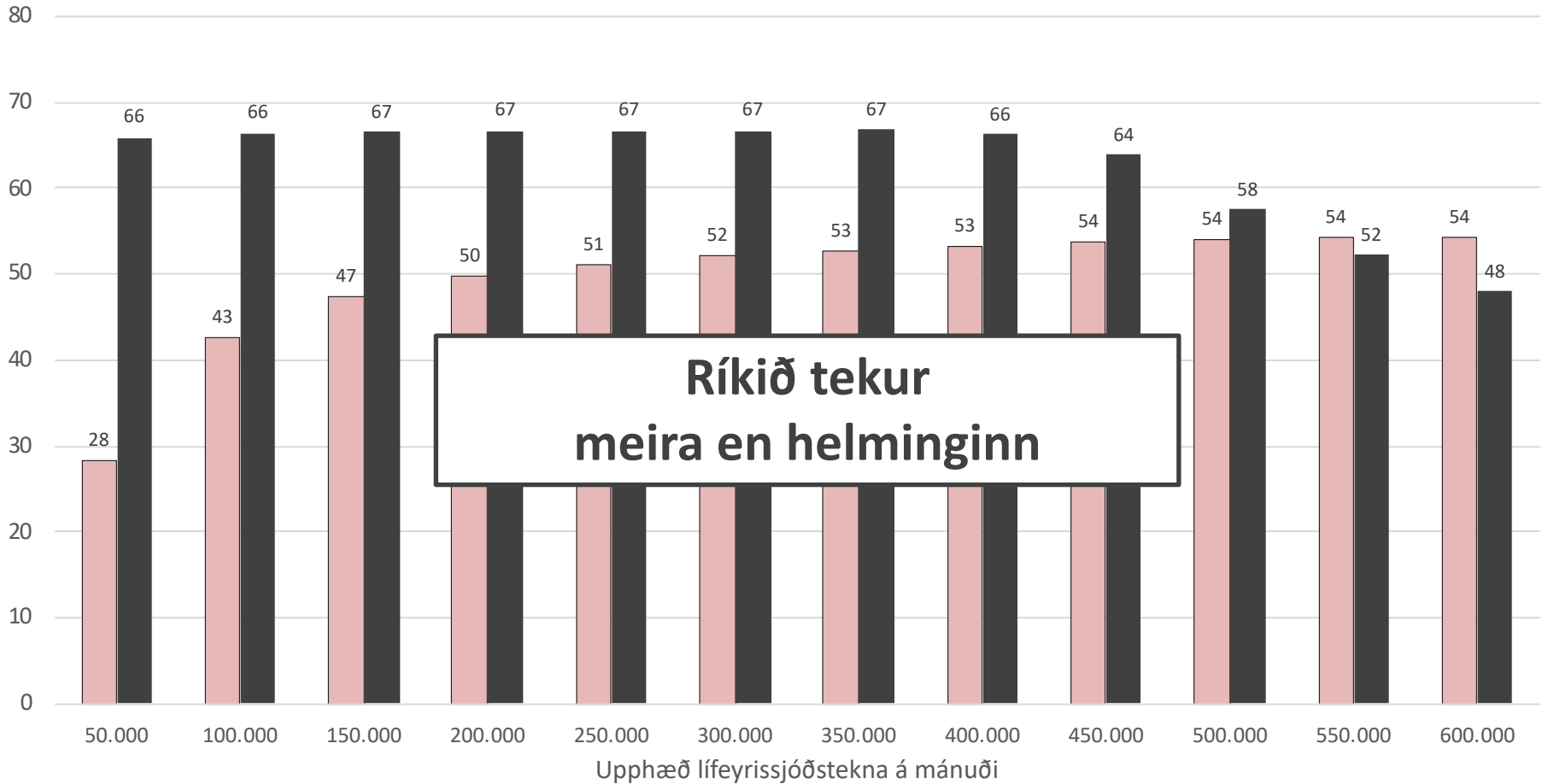
Ólíkar skerðingar öryrkja og ellilífeyrisþega vegna **atvinnutekna**

Skerðingar lífeyris TR vegna atvinnutekna: Öryrkjar og ellilífeyrisþegar samanbornir
Hvernig lífeyrir lækkar samhliða aukningu atvinnutekna

Stærð skerðinga gagnvart lífeyrissjóðstekjum

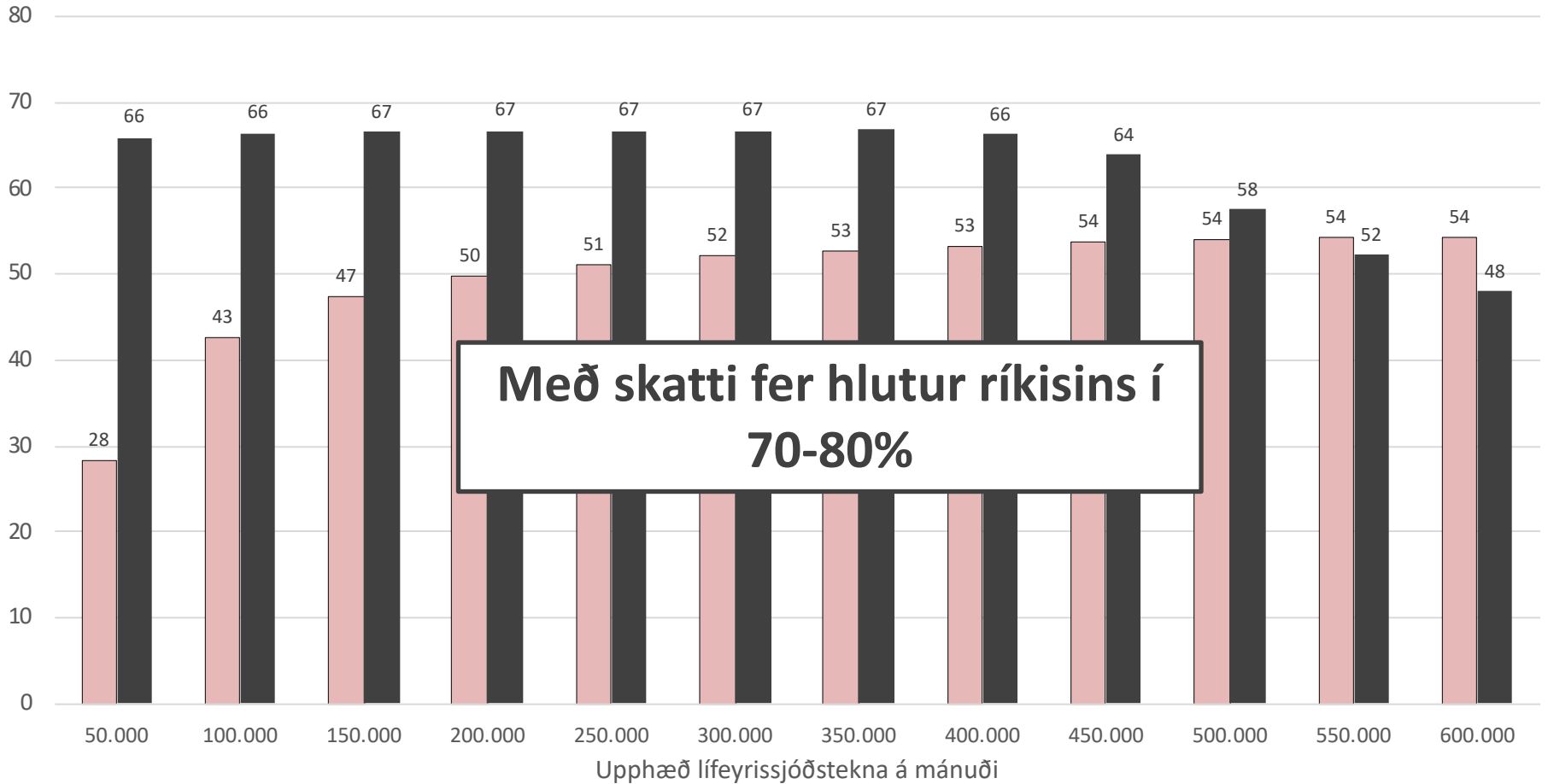
Samanburður skerðinga vegna lífeyrissjóðatekna 2021: Öryrkjar og ellilífeyrisþegar
Reiknað sem hlutfall lífeyrissjóðstekna

■ Skerðingar ellilífeyrisþega gagnvart lífeyrissjóðum (%) ■ Skerðingar öryrkja gagnvart lífeyrissjóðum (%)

Stærð skerðinga gagnvart lífeyrissjóðstekjum

Samanburður skerðinga vegna lífeyrissjóðatekna 2021: Öryrkjar og ellilífeyrisþegar
Reiknað sem hlutfall lífeyrissjóðstekna

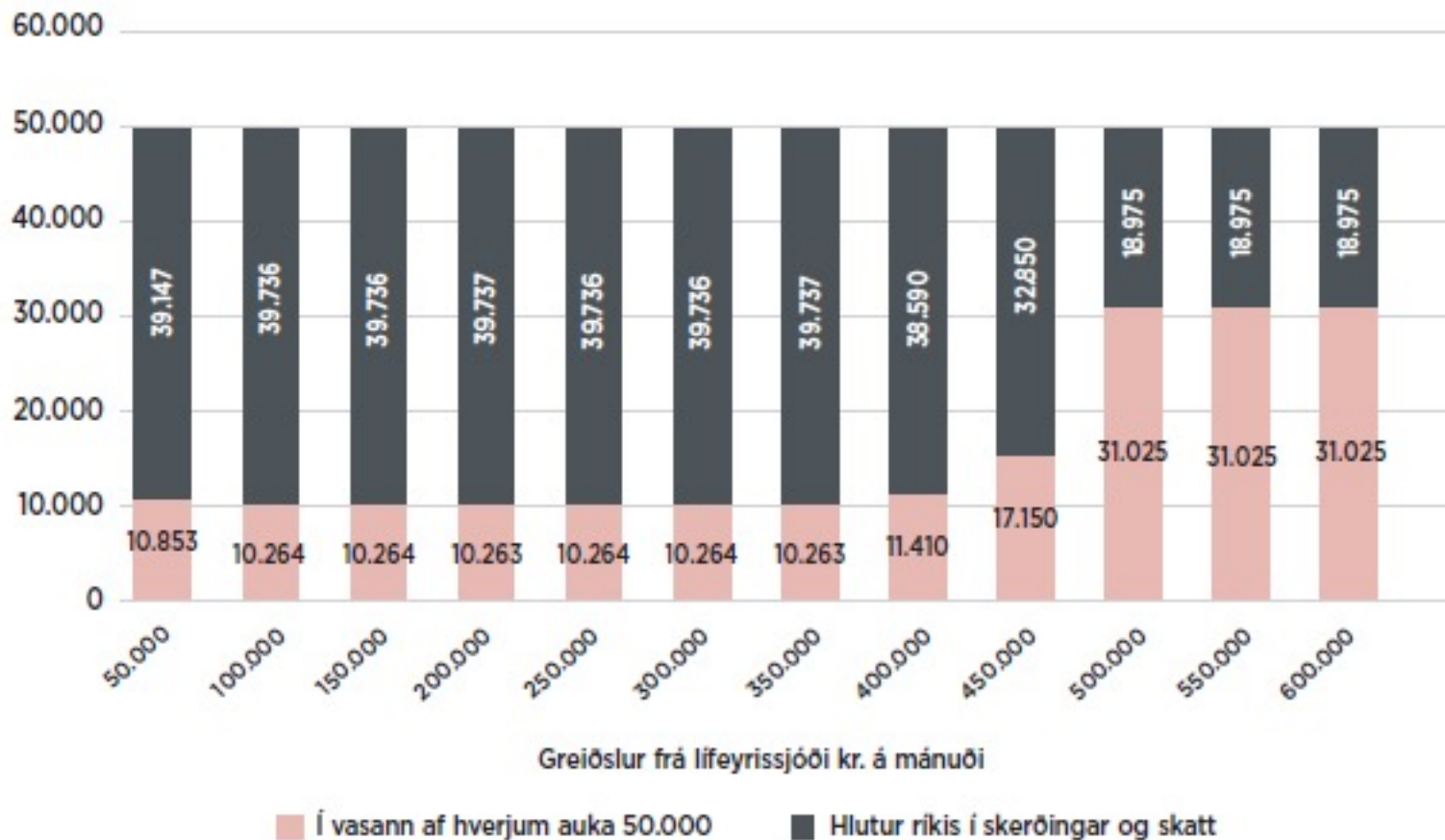

■ Skerðingar ellilífeyrisþega gagnvart lífeyrissjóðum (%) ■ Skerðingar öryrkja gagnvart lífeyrissjóðum (%)

Öryrkjar: Það sem kemur í vasann af hverjum 50 þús. aukalega frá lífeyrissjóði

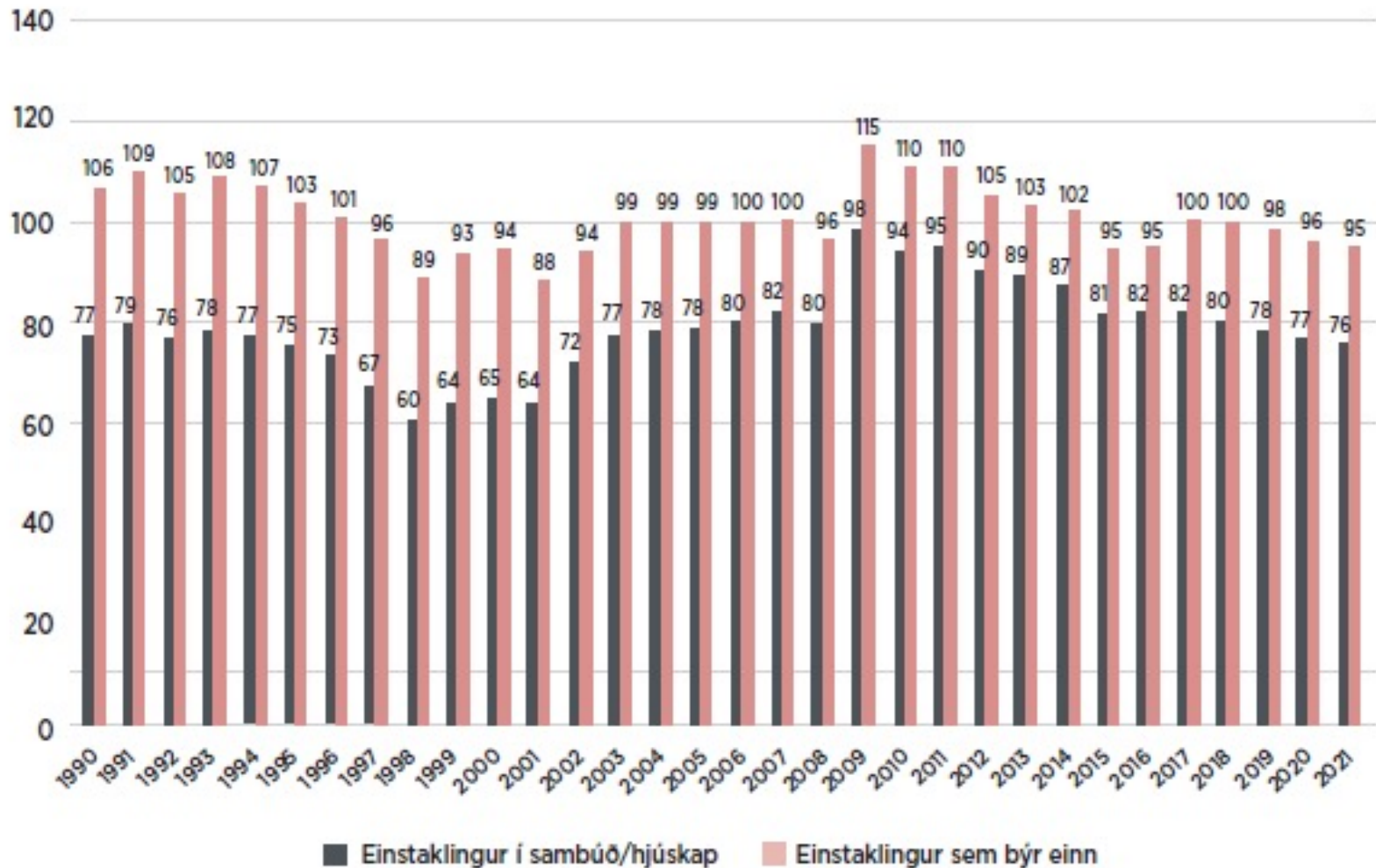
Einhleypur, býr einn; örorkumat við 40 ára aldur

Öryrkjar: Hlutur ríkis og lífeyrisþega af hverjum auka 50.000 kr. frá lífeyrissjóði eftir skerðingar og skatt

Samband lífeyris TR og lágmarkslauna

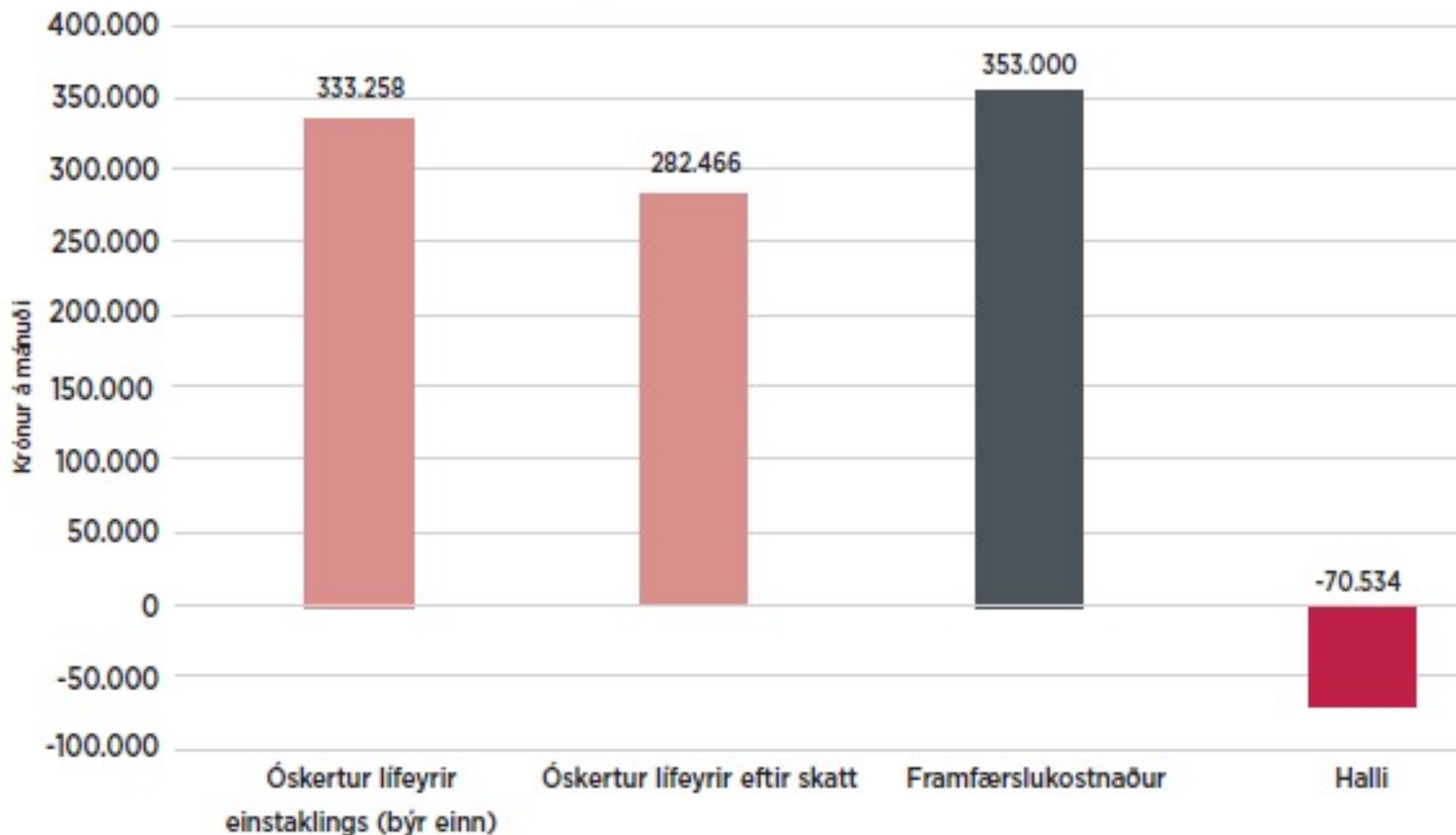
Óskertur lífeyrir TR sem % lágmarkslauna á vinnumarkaði
Hjón og einhleypir, 1990-2021

Dugir óskertur lífeyrir TR fyrir framfærslukostnaði?

Tekjur einhleypra lífeyrisþega og framfærslukostnaður

Hámarkslífeyrir frá TR. Krónur á mánuði 2021

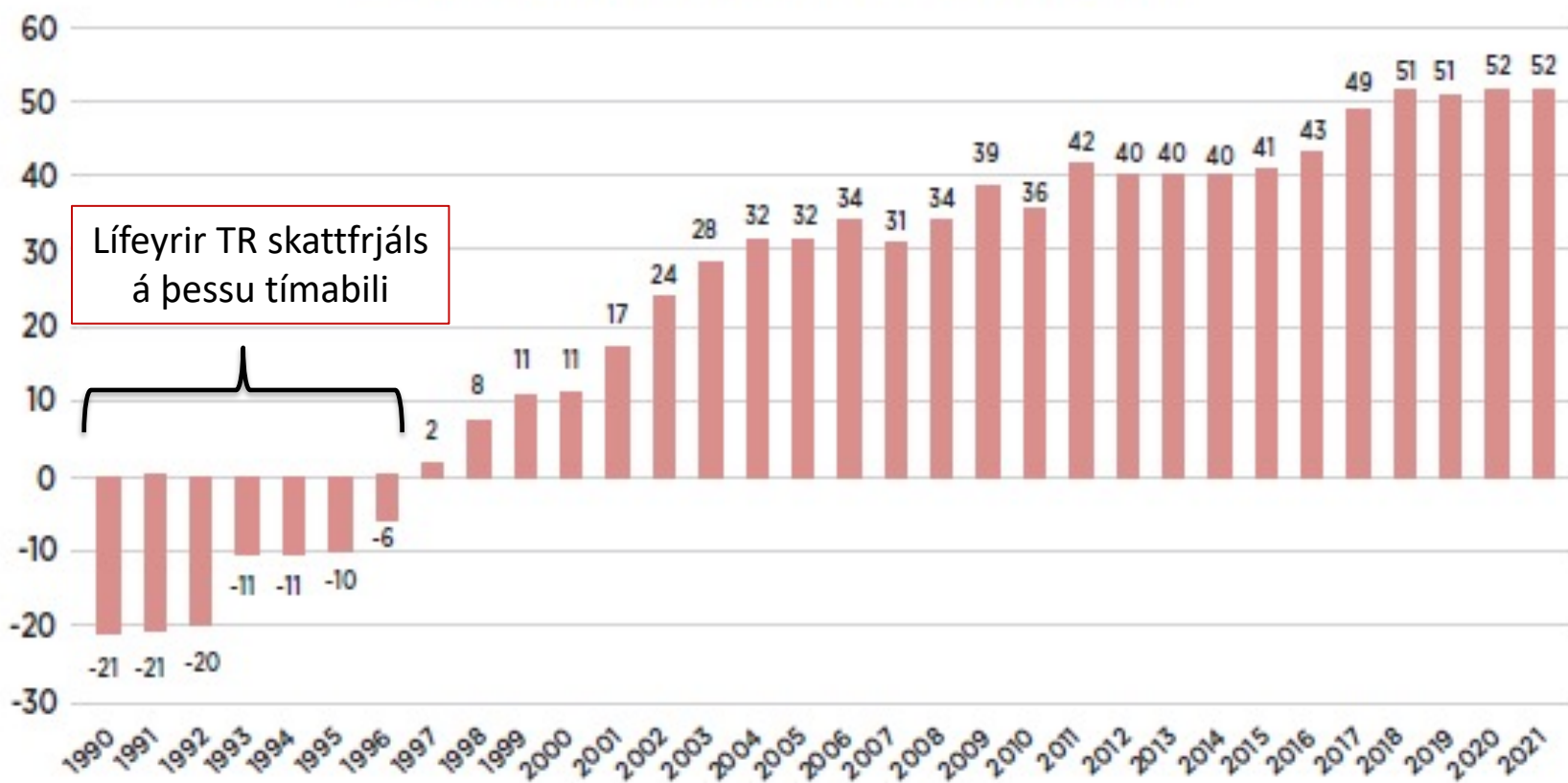

Skattbyrði lífeyrisþega
hefur aukist mikið

Mikil aukning á skattbyrði lágtekju-lífeyrisþega 1990-2018

Skattaður hluti óskerts lífeyris TR (%)

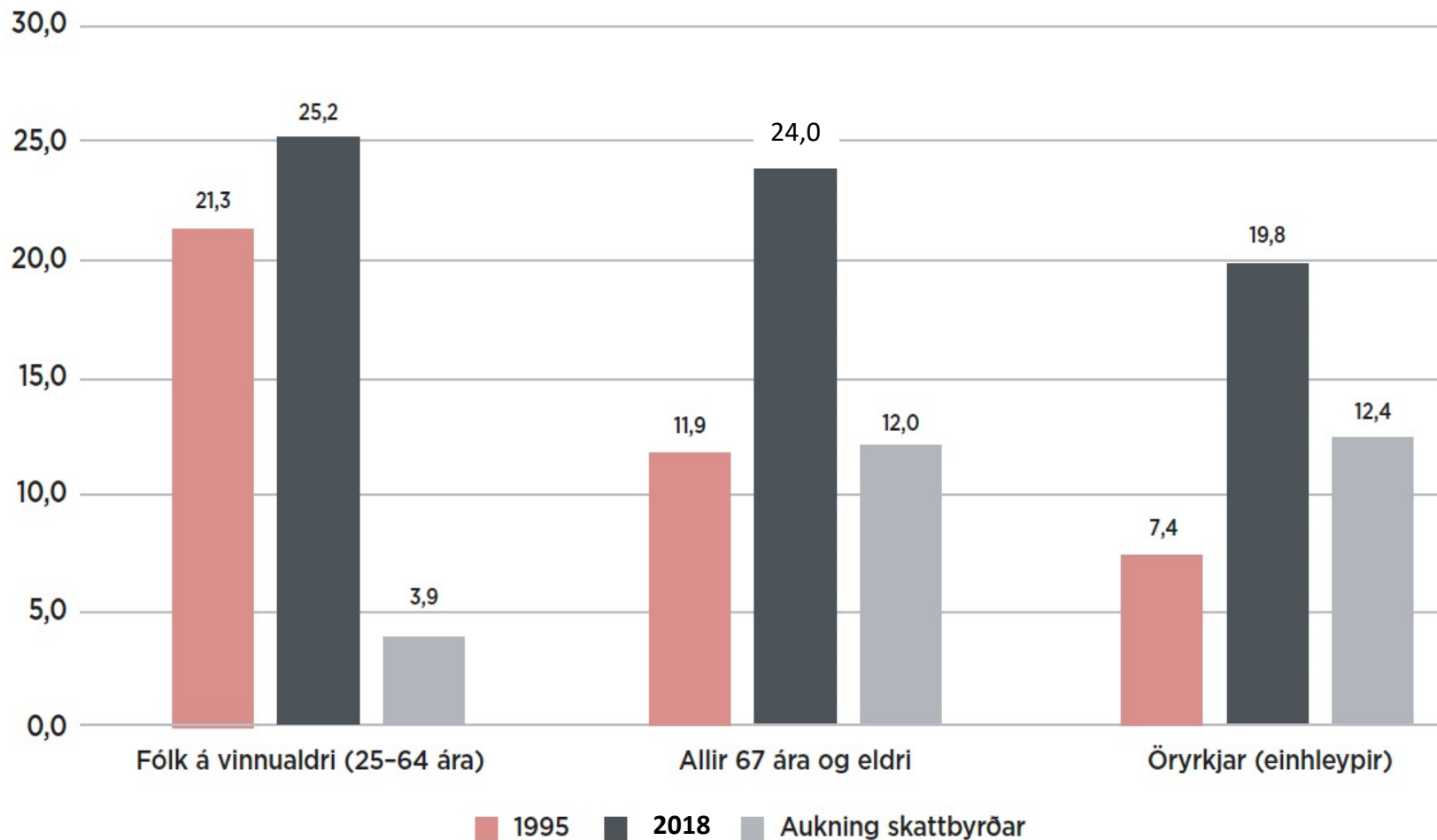
Grunnur: skattleysismörk sem % af óskertum lífeyri TR

Skattbyrði lífeyrisþega 1990 og 2019

Skattbyrði lífeyrisþega og fólks á vinnualdri

Hlutfall heildartekna sem tekið var í beina skatta, frá 1995 og 2018

Niðurstaða

- Lífeyrissjóðir skila eðlilegum greiðslum
- En ríkið leggur **of lítið til viðbótar** hjá TR
- Lífeyrisgreiðslur TR eru óvenju ódýrar
- Skerðingar alltof miklar, **byrja of neðarlega** og **lífeyrir TR er of lágur**
- **Öryrkjar verða fyrir meiri skerðingum en ellilífeyrisþegar**
- Ef skerðingar minnka: kjör yrðu betri fyrir allan þorra lífeyrisþega, mest hjá **lágtekjufólki, konum og öryrkjum** – lífeyristekjur myndu jafnast
- Skattar lífeyris eru of háir - einkum hjá lágtekju-lífeyrisþegum

Helstu tillögur til úrbóta

- **Hækka frítekjumark** gagnvart lífeyrissjóðstekjum úr 25.000 í 100.000 kr. á mánuði
- **Hækka óskertan lífeyri TR til einhleypra** úr 333.258 kr. í 375.000 kr. á mánuði
- Hækka óskertan lífeyri TR fyrir **sambúðarfólk** úr 265.044 í 337.500 (þ.e. í 90% af lífeyri einhleypra)
- Lífeyristekjur flestra aukast um 75-96 þús. kr. á mán.
- Kostnaður: 15-20% hækkun lífeyrisútgjalda ríkisins
- **Samræma ætti skerðingarreglur öryrkja og ellilífeyrisþega**
- **Framtíðarviðmið**: Lífeyrishámark TR verði aldrei lægra en 60% af miðlaunum á vinnumarkaði
- **Frítekjumark gagnvart atvinnutekjum verði aldrei lægra en nemur lágmarkslaunum** á vinnumarkaði (eru nú 351.000 kr. á mánuði). Stefnt verði á fullt frelsi lífeyrisþega til að vinna.

Takk fyrir!